

แนวคิดการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ในยุคโลกไร้พรมแดน เพื่อรองรับ “สังคม 5.0”

Ethical Concepts for Human Development, Era of Borderless World to support “Society 5.0”

อุไรรัตน์ สิงหนาท

Urairat Singhanat

สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

E-mail: urrsing@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นโลกออนไลน์ยุคดิจิทัลที่คลาดล่าด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารขั้นสูงที่มีประสิทธิภาพ หลากหลายรูปแบบ หลายช่องทาง และหลากหลายเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดนและโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ข้อดีในแง่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและข่าวเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุม และทันใจทันเวลา ยังมีประโยชน์ในด้านโอกาสทางธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันก็เสี่ยงต่อปัญหา วิกฤตการณ์ และภัยคุกคามต่างๆ มากขึ้นด้วยทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการละเมิดสิทธิ ไปจนถึงสงคราม ซึ่งสภาวะของ “สังคม 4.0” ที่เป็นสังคมอุตสาหกรรมรองรับด้วยนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นการเพิ่มคุณค่าเชิงเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม และวางกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสูงสู่ความยั่งยืน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12-15 ได้รองรับนโยบาย “Thailand 4.0” อย่างต่อเนื่อง 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ส่วนประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะญี่ปุ่น มีการคาดการณ์ถึงแนวโน้มสภาพสังคมยุคต่อไปและมีนโยบายรองรับ “สังคม 5.0” กันแล้ว ซึ่งในไทยมีการเสนอแนวคิด “ประเทศไทย 5.0” โดยศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี มีเป้าหมายคือการอยู่ร่วมกันในสังคมสันติสุขทุกระดับอย่างยั่งยืน โดยการใช้จินตนาการหรือจินตภาพในการสร้าง “จิตสำนึกใหญ่” และ “สัมพันธภาพใหม่” ที่ทุกส่วนทุกระดับสัมพันธ์กันแบบองค์รวม คือต้องพัฒนาร่วมกันไปทั้ง 4 มิติและ 12 องค์ประกอบ คือมิติทางกาย ใจ สังคม และปัญญาซึ่งเน้นไปที่องค์ประกอบ ด้าน “อิทธิปัญญา” และอื่นๆ อาทิ สติ สันติภาพและสันติวิธี เมตตา และสัมมาชีพ เป็นต้น

แผนพัฒนาสังคมโลกในยุค “สังคม 5.0” ยึดการทรัพยากรมนุษย์เป็นทุนทรัพย์ที่มีคุณค่าสูงสุด เพราะจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างโลกดิจิทัลกับโลกทางกายภาพอย่างยั่งยืน และเพื่อรองรับสังคมสันติสุขตาม “ประเทศไทย 5.0” ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งจะต้องพิจารณาแนวคิดหลักการและศาสตร์ต่างๆ ให้ครอบคลุมและมุ่งประสิทธิผลทั้งเชิงนามธรรมและรูปธรรม คือ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ ที่ประกอบด้วยการพัฒนาทางกายาร่วมด้วย โดยเฉพาะศาสตร์ที่นักจิตวิทยาค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างสมองมนุษย์กับพฤติกรรมจริยธรรมที่เรียกว่า “จริยธรรมทางสมอง” และถูกใช้เป็นศาสตร์นวัตกรรมในการศึกษามนุษย์ด้านจิตวิทยามานานกว่าหนึ่งทศวรรษแล้ว

ที่นำมาพิจารณาด้วย ส่วนแนวคิดหลักการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาพฤติกรรมด้านจริยธรรมมนุษย์ จริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ประกอบด้วย ทฤษฎีทางจิตศาสตร์และจริยธรรม หลักศาสนา/ศีลธรรม จารีต ประเพณี และหลักกฎหมาย การพัฒนาจริยธรรมบุคคลและจริยธรรมวิชาชีพควรเน้นทักษะเกี่ยวกับการตัดสินใจด้วยตนเองโดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ในระดับวิชาชีพเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งจะรองรับและนำสู่สังคมสันติสุขที่ยั่งยืนได้ทุกยุคสมัย

คำสำคัญ: จริยธรรม, สังคม 5.0, ประเทศไทย 5.0, จิตสำนึกใหญ่, สัมพันธภาพใหม่, อิทธิปัญญา, จริยธรรมทางสมอง

ABSTRACT

Current world society is the digital online world which plenty of high technological online communications. These technologies are very effective, variety of models, routes and social networks which caused borderless world and globalization. Beside advantages of information accessibility, prompt and real time, also meet coverage and increase business opportunities. Simultaneously, it increases negative results of problems, crisis and harms both personal or micro level and macro level such as crimes, infringement and war. "Society 4.0" is industrial society supported by "Thailand 4.0" policy which emphasizes of innovation and value-added economy and increases main capital by sustainable strategic framework of human resource development. Thailand National Economic and Social Development Plans of 12th-15th, continuously 20 years (2560-2579 BE.) will support for "Thailand 4.0" policy. And other countries especially Japan launched policy for "Society 5.0" which is estimated trends in the next society. "Thailand 5.0" was developed and presented by Professor Dr. Prawase Wasi which target is peaceful and happiness society in all levels of societies forever. By developing of great imagination to produce "Great Conscious Mind" and "The New Relationship", then, develop holistic relationships between whole parts of 4 dimensions and 12 factors. Four dimensions composes of physical, mind, social and intellectual or "Intellectual to Success" and others such as consciousness, peace and peaceful, mercy and honest livelihood etc.

According to global development plans which attached to human resource development as maximum value resource which causes sustentation linking between digital world and physical world. For supporting to peace and happiness society of "Society 5.0", human moral development is necessity. Coverage considerations of related concepts, theories, principles and knowledge affect to successful development both concrete and concept results. These bioethical concepts and theories include knowledge discovered by psychologists, the relation between human brain

and ethic behaviors called “Neuroethics” which was innovation science in psychological study in human for decade Concepts and principles related to moral development and professional code of ethics are ethical theories, principles of religious and moral, traditional conducts and laws. Human development of ethical level and professional ethical behaviors should focus on skills of self-moral judgment and moral reasoning. Development of human professional ethics will be the development of human resource which could support and lead to sustainable peaceful and happiness society forever.

Keywords: Ethic, Society 5.0, Thailand 5.0, Great conscious mind, New relationship, Intellect for successful, Neuroethics

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมมนุษย์ ในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์จากสภาวะโลก ไร้พรมแดน โดยเฉพาะด้านการติดต่อสื่อสารผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ (Online social media) ที่ผู้คน ทุกภูมิภาคของโลก สามารถสร้างและมีปฏิสัมพันธ์ เชื่อมต่อกันได้อย่างรวดเร็วโดยไม่มีข้อจำกัด ในเรื่องบุคคล เวลา และสถานที่ มีการสื่อสาร การรับรู้ติดตามข้อมูลข่าวสารหลากหลายทั้งจาก บุคคลที่คุ้นเคยจนถึงผู้ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย แต่รับเป็นเพื่อนกันจากเพจ เฟส ไลน์ทั้งแบบส่วนตัว และแบบกลุ่ม เป็นต้น รูปแบบสื่อที่นิยมใช้คือสื่อ ภาษาท่าทางเป็นโพสต์ข้อความ ภาพถ่าย คลิป วิดีโอ การโทรศัพท์เจรจากันด้วยเสียงและภาพแบบ real time การนำเสนอเหตุการณ์/ events การจัดรายการถ่ายทอดสดสัญญาณเสียงและ/หรือ ภาพสด (Live) ผ่านสื่อออนไลน์ และงานรับ สัญญาณดาวเทียม รวมทั้งสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารที่สนใจได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลเก่า ตำรา ข่าว บทความ ไฟล์สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือในลักษณะ e-book ผลงานวิจัย ข้อมูลจาก เพจ เว็บไซต์ อาทิ วิกิพีเดีย/ Wikipedia

คลิป์วิดีโอใน YouTube ข้อมูลหรือสัญญาณสดจาก Facebook และ Instragram เป็นต้น

การสื่อสารแบบรวดเร็วและหลากหลายรูปแบบ การติดต่อสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันนี้ ไม่จำกัด เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีการ ติดต่อสื่อสารกันในเมืองธุรกิจ ตั้งแต่ระหว่างบุคลากร ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการอาชีพ ผู้ประกอบการร้านค้า บริษัท องค์กร ทั้งภาครัฐเอกชนในทุกภูมิภาคของโลก มีการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ บุคลากรทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ในหลายกรณี จึงเกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ อาทิ การโพสต์หรือแชร์ส่งต่อข้อมูลหรือ ภาพส่วนตัวที่ไม่เหมาะสมของผู้มีชื่อเสียง ดารา ผู้ตายเป็นต้น มีกรณีการใส่ร้ายป้ายสี การหมิ่นประมาท การนำฐานข้อมูลไปใช้ในเชิงธุรกิจ การเอาผิด เอาเปรียบ การแข่งขันกันในเมืองธุรกิจ มีการเข้าถึง และขโมยข้อมูลจากบัญชีส่วนตัวและ/หรือของ หน่วยงานองค์กรรัฐและเอกชน การปลอมแปลง หลอกหลวงจากกลุ่มมิจฉาชีพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบต่างๆ จะเห็นได้ ว่าการสื่อสารในสังคมโลกยุคดิจิทัลนอกจากจะให้

คุณประโยชน์ในด้านความชัดเจนจากคลิป ภาพ และ ข้อมูลประกอบ ยังมีความครอบคลุม การเข้าถึงง่าย และรวดเร็วแบบ real time และมีข้อดีอีก เช่น การเกิดกลุ่มสังคมและเครือข่ายออนไลน์ การเพิ่ม ช่องทางการติดต่อสื่อสารและการกระจายข่าวสาร ได้ในพริบตา และอื่นๆ แล้ว ก็มีโอกาสเกิดผลเสีย หรือปัญหาเชิงจริยธรรมทั้งในระดับบุคคลและมหภาค ตามมาได้ เช่น การละเมิดสิทธิผู้อื่น การประพฤติ ผิดศีลธรรมและกฎหมาย การเอาไรต์เอาเปรียบ การไม่รับผิดชอบ

ต่อผู้บริโภค และความไม่โปร่งใสในการ ดำเนินธุรกิจ เป็นต้น ปัญหาที่เกิดจากสภาพสังคม โลกไร้พรมแดนยังเกิดผลกระทบต่อโครงสร้างทาง สังคม นอกเหนือจากปัญหาจริยธรรมทั้งในระดับ ประเทศ ภูมิภาค และระดับโลกอย่างยากจะหลีกเลี่ยง หากผู้ใช้เทคโนโลยีขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ยุคโลกเทคโนโลยี ขั้นสูงแบบดิจิทัลไร้พรมแดนที่กำลังเกิดปัญหา ความเสี่ยง ภัยคุกคาม ตลอดจนวิกฤตอารยธรรม ที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมโลก อาทิ เครือข่ายสังคม ผู้สูงอายุ ผู้บริโภค รูปแบบธุรกิจใหม่ที่ทุกคน อาจเป็นได้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค นั่นคือยุค “สังคม 4.0 และ 5.0” ที่กำลังจะตามมา โดยนำเป้าหมาย แนวนโยบายของรัฐและแนวคิดนักวิชาการไทย เรื่อง “ไทยแลนด์ 4.0” และ “ประเทศไทย 5.0” ที่ต่างเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรด้านทุน มนุษย์ให้เกิดคุณค่า เป็นอารยชนที่สามารถอยู่ร่วมกัน ในสภาวะพลวัตโลกได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีจิตสำนึก เกื้อกูลกัน สามารถใช้สติปัญญาในการ ดำเนินชีวิต ซึ่งจะเป็นรากฐานสังคมและนำสังคมสู่ ความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์คือ “สังคมสันติสุข” อย่างยั่งยืน ผู้เขียนจึงได้เสนอการนำแนวคิดหลักการ

ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาพิจารณาเป็นแนวทางการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านจริยธรรมวิชาชีพ ด้วย คือเน้นแนวคิดที่ควรใช้พัฒนาทักษะการตัดสินใจ ด้วยตนเองและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

โลกกระยะเปลี่ยนผ่านสู่ศตวรรษที่ 21 กับ นโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0”

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ระบุว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดัน ความเสี่ยง และความท้าทายมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้น คือสภาวะโลก ไร้พรมแดน จากการเคลื่อนย้ายประชากร แห่่งเงิน ทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการได้อย่างเสรี เกิดการแข่งขัน เชิงธุรกิจในตลาดโลก การกีดกันทางการค้าที่รุนแรง ขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการรวมตัวหรือความร่วมมือกัน ในเชิงเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ และกลุ่มหรือโซน ประเทศต่างๆ ทั้งในระดับทวีปภาคีและพหุภาคี ที่เข้มข้นขึ้น เกิดประเทศเศรษฐกิจใหม่ที่มีความเข้ม แข็งและมีขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงธุรกิจ เพิ่มขึ้น สามารถดึงดูดการลงทุนข้ามประเทศได้ มากขึ้น จากปัจจัยด้านแรงงานราคาถูก และมีการ เพิ่มมาตรการต่างๆที่เอื้อต่อความร่วมมือทางธุรกิจ อาทิ จีน อินเดีย ประเทศละตินอเมริกา เวียดนาม เป็นต้น

นอกจากนั้นการพัฒนาการสื่อสารด้วย เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น เกิดความเสี่ยงต่อภัยคุกคาม อาทิ การก่อการร้าย การระบาดของโรคในมนุษย์ และสัตว์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2560: 4)

ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติไทย 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในการพัฒนาประเทศไทยตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ได้กำหนดเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ชาติไว้ในด้านความมั่นคง มั่งคั่ง และประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาคุณภาพในด้านต่างๆ คือ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะ และบริการสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 3) ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้มุ่งเน้นการ “เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” โดยตั้งเป้าหมายให้คนไทยมีงานทำอย่างถ้วนทั่ว สร้างอาชีพสร้างรายได้ที่มั่นคง ให้ความสำคัญกับสตรีผู้ด้อยโอกาส และแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย เพื่อสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และมีหลักประกันในชีวิต ทั้งนี้เพื่อการสร้างและวางรากฐานสังคมไทยให้เกิดความอยู่ดีมีสุข โดย “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เป็นแรงงานรวมถึงผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูงพร้อมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เสริมสร้างองค์กระบวนมาภิบาลให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Productive Manpower) ตามนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงแรงงาน (อดุลย์ แสงสิงแก้ว, 2560)

การขับเคลื่อนประเทศไทย ไปสู่การเป็น “ประเทศในโลกที่หนึ่ง” (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560: 8) โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตามโมเดลไทยแลนด์ 4.0 สู่อำนาจ “ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” โดยเน้นความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็น “ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า” (Value - Based Economy) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ จะเกิดจากการรวมตัวและแตกตัวของปัจจัย (Domains) ต่างๆ ของโลก ในระยะเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นการเคลื่อนจากโลกในยุคศตวรรษที่ 20 มาสู่โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดทั้งชุดของโอกาส ภัยคุกคาม เงื่อนไข และข้อจำกัดใหม่ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถชุดใหม่ของมนุษย์ที่แตกต่างไปจากเดิมมาก

ในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคปฏิรูปอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) นั้น มีวาระแห่งชาติ ในวาระที่ 1 คือ การเตรียม “คนไทย 4.0” เพื่อก้าวสู่โลกที่หนึ่ง เป็นการยกระดับคุณค่ามนุษย์ เปรียบเสมือนการตระเตรียมเมล็ดพันธุ์ใหม่ ด้วยการบ่มเพาะคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการพัฒนาให้เกิด “คนไทย 4.0 สู่อำนาจที่หนึ่ง” (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560: 16) คนไทยที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 หมายถึงคนไทยที่มีปัญญาเฉียบแหลม (Head) มีทักษะที่เห็นผล (Hand) มีสุขภาพที่แข็งแรง (Health) และมีจิตใจที่งดงาม (Heart) ส่วนการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเตรียมคนไทย 4.0 สู่อำนาจที่หนึ่ง ซึ่งจะครอบคลุมการปรับเปลี่ยนใน 4 มิติดังต่อไปนี้

- เปลี่ยนจากคนไทยที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำกัด เป็นคนไทยที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะสูง เป็นการปรับเปลี่ยนในด้านต่างๆ คือ
- เปลี่ยนจากคนไทยที่มองเน้นประโยชน์

ส่วนตนหรือกลุ่มพวกพ้อง มาเป็นคนไทยที่มีจิตสาธารณะ มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

- เปลี่ยนจากคนไทยแบบ “Thai Thai” มาเป็นคนไทยแบบ “Global Thai” คือคนไทยที่สามารถยืนอย่างมีศักดิ์ศรีได้ในเวทีสากล

- เปลี่ยนจากคนไทยที่เป็น “Analog Thai” มาเป็นคนไทยที่เป็น “Digital Thai”

กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว จะเป็นหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ “สังคมไทย 4.0” นั่นคือ **สังคมที่มีความหวัง (Hope) สังคมที่เปี่ยมสุข (Happiness) และ สังคมที่มีความสมานฉันท์ (Harmony)** ในที่สุด ((กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560: 21)

กระทรวงแรงงานได้จัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่เชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในอีก 20 ปีข้างหน้า คือ ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าสูงส่งความยั่งยืน โดยแบ่งระยะดำเนินการเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์เป็น 4 ช่วง ๆ ละ 5 ปี ดังนี้ (อดุลย์ แสงสิงแก้ว, 2560: 3)

ช่วงที่ 1- Productive Manpower (พ.ศ. 2560-2564) เป็นช่วงของการวางรากฐานด้านแรงงานให้เป็นมาตรฐานสากล

ช่วงที่ 2- Innovative Workforce (พ.ศ. 2565-2569) เป็นช่วงของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประชากรของโลก (Global Citizen)

ช่วงที่ 3- Creative Workforce (พ.ศ. 2570-2574) เป็นช่วงของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การทำงาน

ช่วงที่ 4- Brain Power (พ.ศ. 2575-2579)

เป็นช่วงของการเข้าสู่สังคมการทำงานแห่งปัญญา การเปลี่ยนแปลงของชุดวัฒนธรรมใหม่ ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะเกิดขึ้นใน 4 มิติ คือ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560:5)

- 1) วัฒนธรรมของการดำรงอยู่
- 2) วัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจ
- 3) วัฒนธรรมของการทำงาน
- 4) วัฒนธรรมของการเรียนรู้

ชุดของวัฒนธรรมชุดใหม่นี้ ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตให้อยู่รอดในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะเกิดจากพลังของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Power of Shared Knowledge) ไม่ใช่พลังจากองค์ความรู้ (Power of Knowledge) โดยตรง ดังเช่นในศตวรรษที่ผ่านมา โดยในยุคศตวรรษที่ 21 การให้ได้มาซึ่งความรู้ (Producing Knowledge) นั้นยังไม่เพียงพอ ต้องมีสิ่งที่สำคัญที่ควบคู่กันไปก็คือ การสร้างความหมายและนัยแห่งองค์ความรู้ นั้น (Producing Meaning)

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนวิถีคิดไปแล้ว คือโลกในยุคดิจิทัล เอื้อต่อบริษัทเล็กๆ ประเภท SMEs และ Startups Ot มีโอกาสมากขึ้นจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

- Open Innovation Economy เกิดกระแสของนวัตกรรมแบบเปิด ผ่านหลักคิดที่ว่า ด้วย NEA

N : Nobody owns ไม่มีใครเป็นเจ้าของที่แท้จริง

E : Everybody can use it ทุกคนสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้

A : Anybody can improve it ใครๆ ก็สามารถเข้าไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ตัวอย่างในสื่อออนไลน์ เช่น เพจวิกิพีเดีย

ลักษณะธุรกิจเกิดใหม่ในยุคโลกไร้พรมแดน

- ธุรกิจภายใต้แนวคิด Sharing Economy อาทิ UBER, Airbnb (Online market places), Co-Working Space เป็นต้น

- ธุรกิจภายใต้ Do It Yourself Economy (DIY) จากนี้ไป ผู้ผลิต/Maker และผู้ซื้อ/ Buyer เริ่มแยกออกจากกันไม่ได้เด็ดขาดเหมือนในอดีต จึงเกิดคำว่า “Prosumer” ขึ้นมา กล่าวคือ ผู้บริโภคสามารถเป็นได้ทั้งผู้ผลิต/ Producer และผู้บริโภค/ Consumer ด้วยในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น การทำธุรกิจในศตวรรษที่ 21 เริ่มจากการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่า ผ่านนวัตกรรมในผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมในกระบวนการผลิต และนวัตกรรมเชิงธุรกิจเป็นสำคัญ

สมัยก่อน มนุษย์เราจะทำกิจกรรมหลักคือทำงาน พักผ่อน จับจ่ายซื้อของ และ ท่องเที่ยว โดยใช้เวลาแต่ละช่วงเป็นเรื่องราวๆ ไป แต่ปัจจุบันนี้ดิจิทัลเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์สามารถทำกิจกรรมหลายๆอย่างได้ในเวลาเดียวกัน(Multiplexing) การเชื่อมโยงต่อกันเป็นเครือข่ายจะมีมากขึ้น การทำงานในลักษณะงานที่ต้องมีการประสานและร่วมมือกันมากขึ้น และมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันมากขึ้น งานในลักษณะงานประจำหรือRoutine Job จะค่อยๆลดน้อยถอยลง และจะค่อยๆถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยี ในทิศทางของยุคอุตสาหกรรม 4.0 แต่งานในลักษณะ Non Routine Job จะทวีความสำคัญมากขึ้น (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560: 6)

สังคมสันติสุข: ประเทศไทย 5.0/ Thailand 5.0

ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี เนื่องจาก

ประเทศไทยกำลังเริ่มเข้าสู่ยุคสังคม 4.0 ทั้งระบบ ซึ่งจะส่งผลไปสู่การเจริญเติบโตที่ต้องเป็นการพัฒนาแบบ inclusive growth ดังนั้น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) คงต้องปรับยุทธศาสตร์ให้สังคมไทยรองรับกับสังคมยุค 5.0 ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตควบคู่กันไปด้วย (วิชัย พยัคฆโส, 2559) ขณะนี้ในหลายประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น (Keidanren, 2016) ได้ออกนโยบายเพื่อรองรับ “สังคม 5.0” แล้ว โดยได้เตือนประชากรญี่ปุ่นว่า อุตสาหกรรม 4.0 ที่เกิดขึ้นจะกระทบกับคุณภาพชีวิตของประชากร ซึ่งนโยบาย “สังคม 5.0” ของญี่ปุ่น เน้นความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน รองรับสังคมผู้สูงอายุ และพัฒนากลุ่มสตรีให้มีบทบาทในสังคมมากขึ้น โดยตั้งเป้าว่าทุกคนจะต้องมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย และสามารถใช้ชีวิตได้ตามปรารถนา ทั้งนี้เทคโนโลยีการสื่อสาร/ ICT กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติสังคมโลก เพื่อเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของมนุษยชาติต่อไป สังคมยุค 5.0 จะเต็มไปด้วยหุ่นยนต์ นวัตกรรม และปัญญาประดิษฐ์/ AI ซึ่งคนในสังคมจะต้องปรับตัว “ไปสู่ยุค”สังคม 5.0” ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไปด้วย (วิชัย พยัคฆโส. 2559)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2560: 3-6) ได้กล่าวว่า สิ่งสูงสุดของความเป็นมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเรียกว่าสังคมสันติสุข และประเทศไทย 5.0 คือประเทศที่เป็นสังคมสันติสุข เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นใหม่ร่วมกันว่า สังคมสันติสุขคือสิ่งสูงสุด (Sumum Bonum) ในโลกใบนี้

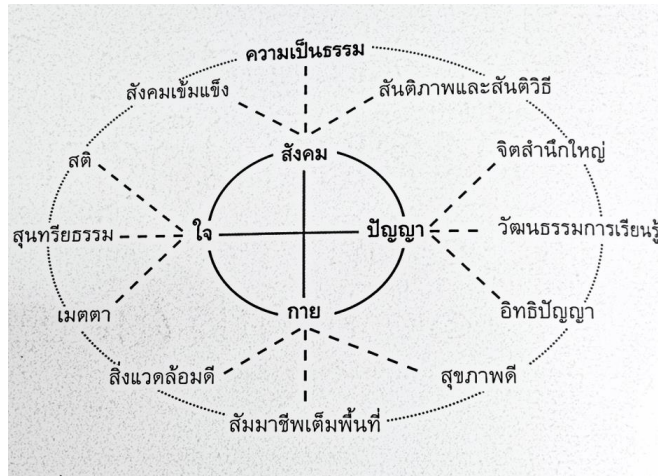
โดยให้ความเห็นว่า (ประเวศ วะสี, 2560: 10-12) ในยุค 4.0 เทคโนโลยีแห่งยุคคือดิจิทัลซึ่งเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาไม่ใช่เป้าหมายของสภาวะสังคมที่พึงปรารถนา และ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีศักยภาพสูงสุดกว่าสัตว์อื่น จึงควรสร้าง “จินตนาการ” หรือความฝันอันยิ่งใหญ่ ร่วมกันรวมทั้ง “จิตสำนึกใหญ่และสัมพันธภาพใหม่” ที่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกัน (Living Together) อย่างสมดุลและสันติสุข อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์เป็นตัวตั้ง จะไม่นำไปสู่ความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ ความรุนแรง สงคราม และวิกฤติอารยธรรมในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยให้เป้าหมายการพัฒนาเทคโนโลยีในยุคไทยแลนด์ 4.0 ให้ถูกทิศถูกทางเข้ารูปเข้ารอยมากขึ้น เพราะการอยู่ร่วมกันด้วยความสุข ต้องการมากกว่าเทคโนโลยี

ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2560: 7-8) ได้อธิบายถึง “จินตนาการ” ที่เป็นจินตภาพสังคมสันติสุข เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และ “จินตนาการใหญ่” ว่าเป็นสิ่งที่ควรนำไปสู่ทิศทางเป้าหมาย เพื่อการเกิดพลังแห่งอนาคตที่จะดึงชั้นทวีริยะอย่างแรงกล้าในการแสวงหาและสร้างความรู้ให้ปฏิบัติได้จริงทำให้สำเร็จลงได้ นั่นคือการมีพลังแห่งอนาคตที่จะช่วยให้ไทยหลุดพ้นจากกับดักและวิกฤตการณ์ของปัญหาที่สะสมมาแต่อดีต ท่านยังได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่าง “จิตสำนึกใหญ่” ที่ต่างจาก “จิตสำนึกเล็ก” ในด้านการเข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งหมด จิตใจจะเป็นอิสระ และมีสุขแบบลึกๆ เกิดมิตรภาพต่อสรรพสิ่ง เป็นไปเพื่อความสุขและการอยู่ร่วมกันต่อไปสู่ “สัมพันธภาพใหม่” ในขณะที่จิตสำนึกเล็ก จะมีความรู้สึกที่เอาตนเองเป็นที่ตั้ง หรืออัตตาสูง จะนำสู่ความขัดแย้ง ความทุกข์ ความรุนแรงที่ไม่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขส่วน

“สัมพันธภาพใหม่” เป็นสัมพันธภาพเชิงกัลยาณมิตรที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) อันนำสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวคน มิตรภาพพลัง และความสุข ดุจการบรรลุนิพพาน ในขณะที่ “สัมพันธภาพเก่า” เป็นสัมพันธภาพเชิงอำนาจหรือสัมพันธภาพในแนวตั้งจากบนลงล่าง เช่น ครูกับนักเรียน นายกับลูกน้อง ที่อาจก่อให้เกิดความบีบคั้น ความขัดแย้ง การเรียนรู้ระหว่างกันน้อย ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญาและความสุข ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการปฏิวัติจิตสำนึก (Consciousness Revolution) และการปฏิวัติสัมพันธภาพ (Associational Revolution)

จินตภาพสังคมสันติสุขมี 6 ระดับ คือระดับครอบครัว ชุมชน องค์กร ท้องถิ่น ประเทศ และระดับโลก (World community) ทุกส่วนทุกระดับจะมีคุณสมบัติใหม่บังเกิดขึ้นแม้ว่าจะประกอบไปด้วยส่วนย่อยที่ไม่ต่างกัน เช่น ท้องถิ่นสันติสุขกับประเทศสันติสุข และตามหลักการสัมพันธภาพแบบองค์รวม แต่ทุกส่วนทุกระดับจะมีส่วนส่งผลกระทบต่อองค์รวมและส่งผลถึงกันได้หมด คือมีการรวมตัวกันร่วมคิดร่วมทำ เอื้ออาทรช่วยเหลือร่วมมือกัน มีการจัดการความขัดแย้งให้อยู่ร่วมกันแบบสันติสุขในการเสริมสร้างสังคมสันติสุขมี 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม ปัญญา และอีก 12 องค์ประกอบที่เชื่อมโยงอยู่ในกันและกัน อาทิ สุนทรียธรรมคือการเข้าถึงความงามทางจิตใจและการปฏิบัติที่ดี อิทธิปัญญาหมายถึงภูมิปัญญาในการจัดการให้เกิดความสำเร็จ ตามกรอบแนวคิดด้านล่าง

ภาพที่ 1 การพัฒนา 4 มิติ 12 องค์ประกอบเสริมสร้าง
สังคัมสันติสุข (ประเวศ วะสี, 2560: 26)

แนวคิดเกี่ยวกับไทยแลนด์ 5.0 นี้ได้รับการตอบรับจากคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ โดยนายแพทย์สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ กรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ภายใต้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้แถลงผลการประชุม คณะกรรมการฯ ครั้งที่ 3/2560 เกี่ยวกับแนวคิด “ประเทศไทย 5.0” ของศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ว่า เป็นเรื่องของ “จิตวิวัฒน์” ซึ่งเป็นหัวใจหรือคีย์เวิร์ด (keyword) สำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทย สามารถเดินหน้าได้อย่างยั่งยืนแท้จริง ซึ่งจะทำให้ก็ต้องเปลี่ยนวิถีคิดของคนไทยใหม่ (New Paradigm) อันเป็นเรื่องสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

แนวคิดหลักการในการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ที่รองรับ “สังคัม 5.0”

ตามเป้าหมาย “สังคัม 5.0” คือสังคัมแห่งสันติสุข การพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญ มีศักยภาพสูง มีคุณค่าและศักดิ์ศรีสามารถร่วมกันสร้างสังคัมแห่งความสงบสุขสันติ

ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาจริยธรรมในมนุษย์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตควบคู่ไปกับการจัดการและการทำงานท่ามกลางสภาพะโลกไร้พรมแดนที่แวดล้อมไปด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง สภาพะโลกที่เป็นพลวัตนับแต่ยุคโบราณ มนุษย์ได้ใช้ “ปัญญา” (Intellect) ในการดำรงชีวิต สร้างสรรค์ และแก้ปัญหาต่างๆ จนสังคัมโลกมีวิวัฒนาการก้าวหน้ามาเป็นลำดับ) “ปัญญา” ยังมีนัยในเชิงคุณภาพหรือคุณค่า โดยมนุษย์มักจะใช้ปัญญาควบคู่กับ “สติ” (consciousness) หรือ “ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี” (inwit, conscience) (พิฑรา ผดุงสุนทรารักษ์. ม.ป.ป.:10) ซึ่งยังมีคุณลักษณะสำคัญอื่นๆอีก ที่อารยชนพึงมีคือ “สุนทรียภาพ” (Aesthetics) ที่จะช่วยให้มนุษย์เกิดแรงบันดาลใจถึงจินตภาพที่งดงาม และความสุขในการดำเนินชีวิต และ “จริยธรรมในตัวบุคคล” (Ethic) ซึ่งหมายถึง ความดีที่จะช่วยควบคุมไม่ให้มนุษย์เอารัดเอาเปรียบ เบียดเบียนกัน เคารพให้เกียรติกัน และมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้มนุษย์เกิดแรงจูงใจที่จะประพฤติปฏิบัติตามบทบาท

หน้าที่ในสังคม สร้างสรรค์องค์ความรู้และความดี ให้ผสมผสานกลมกลืนกันอย่างงดงาม มีชีวิตชีวา เป็นที่ยอมรับและร่วมกันปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง จนบูรณาการสืบทอดกันมาเป็น “**ศิลปวัฒนธรรม**” (Art and Culture) และเกิดสังคมแห่งอารยธรรม ในที่สุด (พัทรา ผดุงสุนทรารักษ์. ม.ป.ป.: 1-2)

การพัฒนาจริยธรรมทางสมอง

สมองมนุษย์ (Human Brain) มีความเกี่ยวข้องกับปัญญา ความฉลาด ศีลธรรม และจริยธรรม เนื่องจากสมองเป็นอวัยวะที่มีการทำงานของร่วมกันของระบบประสาทสมอง มีเซลล์ประสาทนับล้านที่ส่งกระแสผ่านเส้นใยประสาท สมองมีการทำงานและเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออกและพฤติกรรมมนุษย์หลายอย่าง โดยเฉพาะการรับรู้ (Sensory) การสั่งการและการเคลื่อนไหว (Motor) เช่น การรับความรู้สึกสัมผัส การสั่งการให้แขนขาขยับ เป็นต้น รวมทั้งการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic nervous system/ ANS) สมองมีสองซีกคือซีกซ้ายและขวา ซึ่งในสมอง มีส่วนที่เรียกว่า Cerebral Cortex แต่ละซีกเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของสมองที่แตกต่างกัน อาทิ การพัฒนาสติปัญญา/ ความฉลาด (Intelligent) การใช้ความคิดวิเคราะห์เชิงนามธรรม และการวางแผน จะเกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองซีกซ้าย ส่วนการใช้จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ ความสุขความพอใจ และการแสดงออกทางอารมณ์ เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองซีกขวา สมองจึงเป็นแหล่งผลิตความคิดและปัญญา (พัทรา ผดุงสุนทรารักษ์. ม.ป.ป.: 18) เว็บไซต์กรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต, 2550) มีบทความเกี่ยวกับการศึกษาองค์ความรู้เรื่อง “จริยธรรมทางสมอง” (Neuroethics) ระบุว่าเริ่มต้นที่สหรัฐอเมริกา

ซึ่งความรู้ด้านจริยธรรมทางสมอง ได้ถูกนำไปใช้เป็นนวัตกรรมใหม่กว่าหนึ่งทศวรรษแล้ว คือใช้ในการศึกษาทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ด้านจิตใจ ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมจริยธรรมบุคคลกับการทำงานของสมอง ซึ่งนักจิตวิทยาสามารถยืนยันการทำงานที่ผิดปกติของ**สมองส่วนอะมิกลาลา (Amygdala)** กับปฏิกิริยาอัตโนมัติที่เกิดขึ้นกับสมองส่วนนี้ เช่น การสแกนใบหน้าคนที่มีสีผิวขาว และดำกับการแสดงออกทางอารมณ์ในบุคคลที่มีความรู้สึกเหยียดสีผิว และผลการตรวจพบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมจริยธรรมบุคคลกับการทำงานของสมองนี้มีความสอดคล้องกับผลการทดสอบทางจิตวิทยา (psychological test) ในระดับจิตไร้สำนึก นอกจากการทำงานของสมองส่วนอะมิกลาลา ซึ่งเป็นสมองส่วนที่อยู่ด้านบนใกล้กับสมองส่วนกลาง มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ ความรู้สึกในด้านศีลธรรมจริยธรรมแล้ว จากการศึกษาทางคลินิกรยังพบว่า การรับรู้ทางจริยธรรม การตัดสินใจ และพฤติกรรมความรุนแรง มีความสัมพันธ์กับการทำงานของสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ในส่วน Prefrontal cortex ด้วย (Brenda Patoine, 2006) ดังนั้นในการพัฒนาจริยธรรมในมนุษย์ ปัจจุบันจึงมีการพัฒนาและฝึกการทำงานของสมองด้วย เช่น การฝึกสมองสองด้าน

แนวคิดหลักการทางจริยศาสตร์และจริยธรรมที่ต้องใช้พิจารณาในการพัฒนาจริยธรรมมนุษย์ ประกอบด้วย หลักคุณธรรม (Virtue) สากล หลักจริยธรรมในมนุษย์ (Bioethical principle) แนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์ (Ethical theory) หลักศีลธรรม (Moral) จารีตประเพณี (Tradition) และกฎหมาย (Laws) ระเบียบข้อบังคับ (Rules)

ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลจริยธรรมของบุคลากร
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนา จัดเป็น
“จริยธรรมเชิงบวก” ด้านประโยชน์สุข (Happiness)
ที่ถือเป็นจุดหมายสำคัญทำให้เกิดความสำเร็จและ
ความสุขในชีวิตมนุษย์ หาใช่ทรัพย์สิน ยศ และ
อำนาจไม่ พระพุทธศาสนาถือว่า สังคมเป็นสื่อกลาง
ที่จะช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกันในการ
พัฒนาตนเอง และการเข้าถึงประโยชน์สุขจะเป็นไปได้
มากที่สุด หลักจริยธรรมจึงถูกนำมาใช้เพื่อเอื้อต่อ
การไปถึงจุดหมายดังกล่าว หลักคำสอนในพุทธศาสนา
ยึดถือตามหลักธรรมที่เป็นความจริง อันไม่มีข้อจำกัด
ในกาลหรือห้วงเวลา กล่าวคือ หลักคุณธรรมศีลธรรม
ในเรื่องความกรุณา ความเมตตา ความสามัคคี
สังคหะ และปัญญา เพราะคำสอนเหล่านี้มีมากกว่า
2,500 ปีแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต),
2540: 7)

การเป็นคนสมบูรณ์แบบ (Ideal person)
หรือมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบเป็นสมาชิกโลกที่มีคุณค่า
อย่างแท้จริง ถือเป็นคนเต็มคน จะสามารถนำมนุษย์
และสังคมไปสู่สันติสุข ประกอบไปด้วยคุณสมบัติ
ตามสัปปุริสธรรม 7 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต),
2540: 15) ได้แก่ การรู้หลักและรู้จักเหตุ การรู้
ความมุ่งหมายและรู้จักผล การรู้ตนและรู้จักตนเอง
การรู้ประมาณ การรู้ชุมชน และการรู้บุคคล การรู้
และตระหนักในเรื่องเหล่านี้ จะทำให้การทำงานร่วมกับ
ผู้อื่นได้อย่างสันติสุขและเกิดสัมฤทธิ์ผลของงาน
ได้ในที่สุด

ตามแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม
ในตัวบุคคล (Moral Development Theory) ของ
โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg, 1958) ซึ่งเป็น
นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน และได้รัยอิทธิพลมาจาก
แนวคิดของนักจิตวิทยาชาวสวีเดนแลนดคือ

เพียเจท์ (Jean Piaget, 1932) ซึ่งศึกษาการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องเกี่ยวกับ
ประเด็นจริยธรรม (Moral Dilemma) แล้วเสนอ
ทางเลือกให้ตัดสินใจโดยผู้ตอบต้องชี้เหตุผล
เชิงจริยธรรมประกอบ และได้สรุปเป็นแนวคิด
ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมบุคคลว่า บุคคลในวัยต่างๆ
จะเกิดการพัฒนาจริยธรรมในด้านการชี้เหตุผล
เชิงจริยธรรมไปสู่ระดับขั้นต่างๆได้ ซึ่งประกอบด้วย
สามระดับหลัก (และยังแบ่งเป็นระดับย่อยได้เป็น
6 ระดับ) คือระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional
level) ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional level)
และระดับหลังกฎเกณฑ์ (Post-Conventional level)
ซึ่งบุคคลควรมีการพัฒนาไปสู่ระดับที่สามอันเป็น
สูงสุด เพราะเป็นระดับที่สามารถเลือกตัดสินใจได้
ด้วยตนเอง จากการทดลองของโคลเบอร์ก พบว่า
กลุ่มระดับจริยธรรมระดับนี้ จะใช้หลักการด้านการ
เคารพสิทธิ (Right) และความเป็นธรรม (Justice)
เป็นหลักสำคัญในการตัดสินใจเพื่อเลือกทางเลือก
ในการกระทำ ดังนั้นบุคคลในระดับพัฒนาการหลัง
กฎเกณฑ์นี้ จึงมีความเคารพต่อตนเอง สามารถ
รักษาคำมั่นสัญญาหรือคำปฏิญาณได้ อาทิ การมี
พิธีปฏิญาณตนของบัณฑิตในวิชาชีพต่างๆในพิธี
ประสาทปริญญาบัตรก่อนที่จะออกไปสู่สังคม เพื่อให้
บัณฑิตมีความมุ่งมั่นปฏิบัติวิชาชีพให้ได้มาตรฐาน
และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ การปฏิญาณหรืออาชีว
ปฏิญาณนี้มีมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ ที่ฮิปโปเครติส
เป็นผู้ริเริ่มในวิชาชีพแพทย์ก่อน ซึ่งเรียกกันว่า
“Hippocrates’ s Oath” และบุคคลที่มีการพัฒนา
ระดับจริยธรรมในขั้นหลังกฎเกณฑ์นี้ ยังสามารถ
เข้าใจและใช้หลักอุดมคติสากล (Conscience
Orientation) ในการตัดสินใจและชี้เหตุผลเชิง
จริยธรรมต่อประเด็นจริยธรรม (Ethical Dilemma)
ที่ซับซ้อนได้ อาทิ ประเด็นการรักษาความลับของ

ฐานข้อมูลลูกค้า ประเด็นการบอกความจริงต่อผู้ป่วย และญาติ ประเด็นการให้ความเป็นธรรมในการรับบริการแก่ผู้รับบริการ เป็นต้น เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Code of Ethic) ส่วนจริยธรรมในระดับผู้บริหาร องค์กรหรือหน่วยงานที่สำคัญคือ การยึดหลักธรรมาภิบาล (Good governance) และในหลายวิชาชีพเริ่มมีการคำนึงถึงประเด็นจริยธรรมในวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดองค์ความรู้ด้านนี้ขึ้น อาทิ เศรษฐจริยธรรม จริยธรรมทางธุรกิจ จริยธรรมในงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ งาน/กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม/ Corporate Social Responsibility/ CSR เป็นต้น

แนวคิดหลักการที่สามารถนำมาพิจารณาใช้ในการพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพได้ ยังมีอีกหลายแนวคิดทฤษฎี อาทิ ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมที่พัฒนาโดยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน แนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์ต่างๆ ตัวอย่างที่ผู้เขียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจริยธรรมวิชาชีพสาธารณสุข กลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่สี่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี คือการพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยการตั้งสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นจริยธรรมวิชาชีพ (Moral dilemmas) ที่พบบ่อยๆในวิชาชีพ คือ การรักษาความลับของผู้ป่วย (Confidentiality) การบอกความจริงแก่ผู้ป่วยและญาติ (Veracity) และการปกปิดบิดเบือนข้อมูล (Conceal information) เป็นต้น ผู้เรียนจะต้องฝึกใช้ขั้นตอนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการวิเคราะห์ประเด็นตามโจทย์ที่กำหนดให้ เพื่อกำหนดทางเลือกต่างๆในการตัดสินใจ อาทิ การตัดสินใจว่าจะปกปิดข้อมูลของผู้ป่วยสูงอายุที่ผลตรวจพบว่าเป็นมะเร็งระยะสุดท้ายตามที่ญาติ

ร้องขอหรือไม่ ในการกำหนดทางเลือกโดยยึดหลักการด้านจริยธรรมสากลในการให้บริการสุขภาพ คือ หลักการด้านการเคารพสิทธิผู้รับบริการ (Autonomy) หลักการด้านหลีกเลี่ยงอันตรายหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น (Non-maleficence) หลักการด้านประโยชน์สูงสุด (Beneficence) และหลักการด้านความยุติธรรม/ความเสมอภาค (Justice) และจากตัวเลือกในการตัดสินใจที่กำหนดขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตัดสินใจไม่บอกผู้ป่วยว่าตรวจพบโรคภัย นักศึกษาจะต้องหัดวิเคราะห์ว่าการตัดสินใจเลือกทางเลือกนี้เป็นการใช้เหตุผลใดเป็นเกณฑ์ตามแนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์ เช่น การที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตัดสินใจไม่แจ้งแก่ผู้ป่วยหากผู้ป่วยถามถึงผลตรวจโดยให้เหตุผลเพราะไม่ต้องการให้ผู้ป่วยและญาติกังวล ว่าหากผู้ป่วยทราบและยังรับไม่ได้ อาจมีอาการซึมเศร้าและท้อแท้ได้ แต่ถ้าผู้ป่วยยังไม่ทราบก็จะเกิดประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก คือ ความสบายใจหรือลดกังวลทั้งผู้ป่วยและญาติ หรือใช้หลักมหรุขหรือประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ตามแนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์ของมิลล์ (John Stuart Mills, 1806-1873) และยึดหลักการหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดกับผู้ป่วย (Non-maleficence) คือเกรงว่าหากผู้ป่วยทราบแล้วรับไม่ได้ อาจมีอาการท้อถอยแต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิผู้ป่วยในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของตนเองตามหลักการด้านการเคารพสิทธิผู้รับบริการ (Autonomy) เป็นต้น

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมโลกในยุคดิจิทัลที่เกิดการสื่อสารไร้พรมแดนให้เป็นสังคมสันติสุข

และสามารถรองรับนโยบายประเทศคือไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ และไทยแลนด์ 5.0 ที่เน้นการปฏิวัติจิตสำนึก และสัมพันธภาพแนวใหม่ เพื่อนำสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนคือ “สังคม 5.0. ซึ่งทั้งสองรูปแบบ/โมเดล เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีปัญญา และทักษะในการลดและจัดการกับปัญหาวิกฤตการณ์ และภาวะเสี่ยงต่างๆ ให้เกิดประสิทธิผล ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และนำไปสู่สังคมสันติสุขที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

ส่วนการพัฒนาจริยธรรมในมนุษย์โดยเฉพาะ การพัฒนาจริยธรรมในการทำงานหรือจริยธรรมวิชาชีพ ต้องใช้แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาให้ครบด้าน อาทิ หลักศีลธรรม หลักกฎหมาย แนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์จริยธรรม การพัฒนาสมองในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนทักษะสำคัญที่ควรพัฒนาคือทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมด้วยตนเอง และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งควรพัฒนาในบุคลากรทุกระดับ โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาชีพ บุคลากรองค์กรต่างๆ เป็นต้น เพราะจะทำให้เกิดทุนมนุษย์ที่มีคุณค่าและศักยภาพที่สามารถรองรับเป้าหมาย “สังคม 5.0” ได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต (2550). **บทความด้านสุขภาพจิต: นวัตกรรมวิทยาศาสตร์ สมอง**. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์], สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2560, สืบค้นจากเว็บไซต์กรมสุขภาพจิต <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1051>
กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา, (2560). **พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน**. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์], สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560, สืบค้นจากเว็บไซต์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา: <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔**, [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2560, สืบค้นจากเว็บไซต์คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: <https://goo.gl/r5s6cc>
ประเวศ วะสี (2560). **ประเทศไทย ๕,๐**. (พิมพ์ครั้งที่ 1), เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษในงานมหกรรมสมุนไพรมหาวิทยาลัยพะเยา และการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ ครั้งที่ 14. นนทบุรี: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

- พรพิมล วรดิลก (2560). **การพัฒนาคุณภาพจริยธรรมภายใต้บริบทประเทศไทย 4.0.** [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์], สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2560. สืบค้นจากเว็บไซต์กองการเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์. <https://goo.gl/UAtQpb>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). **ธรรมานุญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.** นครปฐม: ม.ป.ท.
- พัทธา บำรุงสุนทรารักษ์. (ม.ป.ป.), 0000142 **Aesthetics Intellect and Ethics สุนทรียภาพ ปัญญาและจริยธรรม.** [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์], สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2560. สืบค้นจากเว็บไซต์คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิชัย พยัคฆโส, (2559). **สยามรัฐผลัดใบ : ประเทศไทย 4.0 สะท้อนผลลัพธ์สู่สังคม 5.0.** [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์], สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2560. สืบค้นจากเว็บไซต์สยามรัฐออนไลน์. <https://www.siamrath.co.th/n/3954>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, กลุ่มงานสื่อสารสังคม. (2560), **บอรรถภูมิปัญญาท้องถิ่นฯ วางกลไกเชิงรุก เกาะติดการพัฒนาภูมิปัญญาสุขภาพไทย.** สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2560. สืบค้นจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. <https://www.nationalhealth.or.th/node/1964>
- อดุลย์ แสงสิงแก้ว (2560). **นโยบายเน้นหนักประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.** ม.ป.ท.: กระทรวงแรงงาน.
- Brenda Patone, (2006). **The Prefrontal Cortex and Frontal Lobe Disorders: An Interview with Jordan Grafman, Ph.D..** Retrieved October 25, 2017, from <http://www.dana.org/Publications/ReportDetails.aspx?id=44153>
- Keidanren (Japan Business Federation), (2016). **Toward realization of the new economy and society : Reform of the economy and society by the deepening of "Society 5.0".** Retrieved October 22, 2017, from http://www.keidanren.or.jp/en/policy/2016/029_outline.pdf
- Naagarazan, (2006). **Textbook on Professional Ethics and Human Values.** Retrieved October 25, 2017, from <https://goo.gl/5X4z fj>
- Naagarazan, (2006). **Textbook on Professional Ethics and Human Values.** Retrieved October 25, 2017, from <https://goo.gl/5X4z fj>
- Steven S. Coughlin, (2012). **How Many Principles for Public Health Ethics?.** Retrieved November 25, 2017, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2804997>